

Türk Dil Kurumu

Кыргыз-Түрк "Манас" университети
Kyrgyzstan-Türkiye Manas Üniversitesi

Yunus Emre Enstitüsü

Жаш түркологдордун VII эл аралык симпозиуму

Юсуф Хас Хажиб Баласагунинин
1000 жылдыгына арналат

Тезистер

يوسف اولوغ خاص حاجب بالاساغونی

Özetler

Yusuf Has Hacib Balasaguni'nin
1000. Yılına İthafen

VII. Uluslararası Genç Türkologlar Sempozyumu

21-23 апрель
Nisan 2016

Бишкек \ Bışkek

Кыргыз-Түрк «Манас» университети
Гуманитардык факультети, түркология бөлүмү
Түркия Республикасынын «Түрк дил куруму»
«Юнус Эмре» фондуна караштуу «Юнус Эмре» институту

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü
Türk Dil Kurumu
Yunus Emre Enstitüsü

Жаш түркологдордун VII эл аралык симпозиуму
(Юсуф Хас Хажиб Баласагунинин 1000 жылдыгына арналат)
VII. Uluslararası Genç Türkologlar Sempozyumu
(Yusuf Has Hacib Balasaguni'nin Doğumunun 1000. Yıl Dönümüne
İthafen)

Тезистер - Özetler
21-23-апрель – Nisan 2016

Бишкек / Bışkek 2016

Уюштуруу тобу:

Себахаттин Балжы - м.и.д., проф., Кыргыз-Түрк Манас университетинин ректору
Лайли Үкүбаева - филол.и.д., проф., КТМУ. Гуманитардык факультетинин деканы

Бурул Сагынбаева - филол.и.д., доц., КТМУ. Түркология бөлүмүнүн башчысы

Гүлден Сагол Йүксеккая - филол.и.д., проф.

Кадыралы Конкобаев - филол.и.д., проф.

Таалайбек Абдиев - филол.и.к., доц.

Хакан Таш - филол.и.д., доц.

Нурдин Усеев - филол.и.к., доц. м.а.

Мирзат Рахымбек уулу - филол.и.к.

Халит Ашлар - филол. и.к.

Чынар Жылкычиева - ага окутуучу

Абдусалам Гуламов - . Гуманитардык факультетинин секретары.

Окумуштуулар курамы:

Мустафа Качалин филол.и.д., проф. – Түрк тили уюмунун башчысы.

Шереф Атеш филол.и.д., проф. – Юнус Эмре институтунун башчысы.

Дархан Кыдыралы т.и.д., проф. – Түрк академиясынын башчысы.

Мехмет Куталмыш филол.и.д., проф. - Ахмет Ясави университетинин

биринчи проректору.

Анварбек Мокеев т.и.д., проф. - Кыргыз-Түрк Манас университетинин проректору

Мамбеттурду Мамбетакун филол.и.д. - Шинжаң педагогика университетинин профессору.

Мустафа Аргуншах филол.и.д. – Эржиес университетинин профессору.

Кусейин Исаев соц.и.д., проф. – Социология бөлүмүнүн башчысы.

Осмонакун Ибраимов филол.и.д., проф. – Чыгыш тилдер бөлүмүнүн башчысы.

Фахри Унан т.и.д., проф. – Тарых бөлүмүнүн башчысы.

Экрем Арыкоглу филол.и.д., проф. – Котормо бөлүмүнүн башчысы.

Чолпон Найманова филол.и.д., проф. – Батыш тилдер бөлүмүнүн башчысы.

Акматали Алимбеков п.и.д., проф. – Педагогика бөлүмүнүн башчысы.

Жамгырбек Бөкөшов филос.и.д., проф. – Философия бөлүмүнүн башчысы.

Дөөлөтбек Сапаралиев т.и.к. - Тарых бөлүмүнүн профессору.

Ниязи Уста - с.и.д., - Социология бөлүмүнүн профессору.

Кубат Табалдиев - т.и.к.- Тарых бөлүмүнүн профессору.

Жээнбек Алымбаев - т.и.д., доц. - Гуманитардык факультетинин декан жардамчысы.

Юнус Эмре Гүрбүз - т.и.к., доц. - Гуманитардык факультетинин декан жардамчысы.

Симпозиум катчылыгы:

филол.и.к. Негизбек Шабданалиев, т.и.к. Кайрат Белек,

Сафа Кырвели, Зарина Жалбиева, Жазгүл Жакакова

DÜZENLEME KURULU

- Prof. Dr. Sebahattin BALCI KTMÜ Rektörü
Prof. Dr. Layli ÜKÜBAYEVA KTMÜ Edebiyat Fakültesi Dekanı
Doç. Dr. Burul SAGINBAYEVA KTMÜ Türkoloji Bölümü Başkanı
Prof. Dr. Gülden Sağol YÜKSEKKAYA
Prof. Dr. Kadıralı KONKOBAYEV
Doç. Dr. Taalay ABDİYEY
Doç. Dr. Hakan TAŞ
Yrd. Doç Dr. Hüseyin ÖZBAY
Yrd. Doç. Dr. Nurdin USEYEV
Öğr. Gör. Dr. Mirzat RAKIMBEK Uulu
Öğr. Gör. Dr. Halit AŞLAR
Öğr. Gör. Çınar CILKIÇIYEVA
Abdusalam GULAMOV – Fakülte Sekreteri

BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Mustafa KAÇALIN – Türk Dili Kurumu Başkanı
Prof. Dr. Şeref ATEŞ – Yunus Emre Enstitüsü Başkanı
Prof. Dr. Darhan KADIRALI – Türk Akademisi Başkanı
Prof. Dr. Mehmet KUTALMIŞ – Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Vekili
Prof. Dr. Anvarbek MOKEYEV – KTMÜ Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Mambetturdu MAMBETAKUN – Şıncan Eğitim Üniversitesi Öğretim

Üyesi

- Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH – Erciyes Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Kuseyin İSAYEV – Sosyoloji Bölümü Başkanı
Prof. Dr. Osmonakun İBRAİMOV - Doğu Dilleri Bölümü Başkanı
Prof. Dr. Fahri UNAN – Tarih Bölümü Başkanı
Prof. Dr. Ekrem ARIKOĞLU – Mütercim-Tercümanlık Bölümü Başkanı
Prof. Dr. Çolpon NAYMANOVA – Batı Dilleri Bölümü Başkanı
Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV – Eğitim Bölümü Başkanı
Prof. Dr. Camgırbek BÖKÖŞOV – Felsefe Bölümü Başkanı
Prof. Dr. Döölötbek SAPARALİYEY - Tarih Bölümü Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Niyazi USTA - Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Kubat TABALDİYEY - Tarih Bölümü Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Ceenbek ALIMBAYEV – Dekan Yardımcısı
Doç. Dr. Yunus Emre GÜRBÜZ – Dekan Yardımcısı

SEKRETERYA

- Dr. Negizbek ŞABDANALİYEY, Dr. Kayrat BELEK,
Safa KIRVELİ, Zarina CALBIYEVA, Cazgül CAKAKOVA

Çalışmanın hacmi bakımından Osmanlı Türkçesi ile ilgili yazılmış gramerlere yer verilmeyecektir.

TÜRKÇE VE KIRGIZCADA CÜMLENİN ÖGELERİ

Ayzada SÜYÜNBAYEVA

Kırgızca ve Türkçe Türk dilleri ailesinin iki kolu olarak tanımlanmaktadır. Bu iki dil gerek biçim bilgisi gerek söz dizimi açısından da birçok ortak özelliğe sahiptir. Bu özellikler daha önce birçok çalışmada ele alınmıştır. Bununla birlikte farklı tarihsel, coğrafi ve dilbilimsel etkenlere bağlı olarak Kırgızca ve Türkçe arasında önemli farklılıklar da gelişmiştir. Söz diziminde ortaya çıkan farklılıklar bunlardan biridir.

Aynı dil ailesine mensup olmaları nedeniyle benzer tipolojik özellikler sergileseler de Kırgızca ve Türkçe dil bilgisi kitaplarında cümle çözümlemesi açısından temel farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar özellikle ögelerin ele alınışı ve tasnifi konularında yoğunlaşmaktadır. Çalışma boyunca söz konusu farklılıklar tespit edilerek iki dil cümle ögelerinin kullanımı açısından eş zamanlı olarak karşılaştırılacaktır.

Çalışmada, Türkçe ve Kırgızcada cümlenin temel ve yardımcı ögeleri üzerinde durulacak, ögelerin ele alınışında ortaya çıkan farklılıklar örnek cümle çözümlemeleri yardımıyla gösterilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Kırgızca, cümlenin ögeleri, temel ögeler, yardımcı ögeler

ŞEHİRİYAR'IN HÉYDER BABA'YA SELAM ŞİİRİNDE EDAT GRAMER KATEGORİSİ

Emine TEMEL

Arapça kökenli bir kelime olan ve “alet, vasıta” anlamına gelen edatlar, yalnız başlarına manaları olmayan sadece isim ve isim soylu sözcük ve sözcük gruplarından sonra gelerek onları anlam bakımından desteklemek suretiyle bir gramer vazifesi gören görevli sözlerdir.

Edatların cümle içindeki kurdukları anlam ilişkileri geçici olup, eklendikleri kelime ve kelime grupları arasına başka bir kelime girmemektedir. Edatlar şekil bakımından kelime, işleyiş bakımından ad çekim (durum) ve bazı durumlarda yapım ekleri niteliğinde olup isim görevinde kullanılmadıkları sürece hâl ve iyelik eklerini almazlar, çekime girmezler.

Türk dilinde edat türeten hususî ekler bulunmadığı için edatlar çoğu zaman belirli isim çekim ekleri ve zarf-fiil eklerinin kalıplaşması yoluyla oluşmaktadır. Cümle içindeki kelimeler arasında semantik birliği sağlayan ve anlamı tamamlayan edatlar bir dile ifade gücü kazandıran en önemli yapılardır. Eski Türkçeden itibaren kesintisiz bir şekilde Türk dilinin her döneminde takip edebildiğimiz edat gramer kategorisi, bir dilin gelişmişlik seviyesinin belirleyici unsurlarıdır.

Türkiye Türkçesine en yakın lehçe olan Azerbaycan Türkçesi XV. yüzyılda ve Batı Türkçesinin doğu dairesinde karşımıza çıkmaktadır. Bir dilde isim ve fiil olmak üzere iki